

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

София, 1303
бул. "Ал. Стамболийски" 62-64
тел. 926-10-10, факс 926-14-40

ДО
Конституционния съд
на Република България
конст. дело 4/2000 г.

Изх. № 92-00 - 188/11.05.2000

С Т А Н О В И Щ Е

ОТНОСНО: Искане на група народни представители за обявяване противоконституционност на чл. чл. 1; 3, т. 1; 4, ал. 1 и 3; 5, ал. 2; 6, ал. 2, 3, 5, 13; 7, ал. 3; 9, ал. 4; 28; 68; 70, ал. 3; 74; 121; 123; 125, ал. 1, т. 1 и 131 от Кодекса за задължително обществено осигуряване

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Искането е необосновано по следните съображения:

I. По отношение на чл. 1; 3, т. 1; 4, ал. 1 и 3; 5, ал. 2 и чл. 121 от КЗОО.

Правото на социалното осигуряване определено в чл. 51, ал. 1 от Конституцията е от категорията на позитивните права, поради което за да бъдат упражнявани, държавата трябва да създаде действаща система за държавно обществено осигуряване. Поради това то се различава от правата, като тези по чл. 37 и 39 от Конституцията, които за да бъдат упражнявани, държавата е задължена да се въздържа от въздействие. Защитата установена на това право с чл. 51, включва задължението на държавата да създаде по законодателен път система за обществено осигуряване и да гарантира реализацията на осигуряването в съответните форми, когато условията за получаването на съответните плащания са настъпили. С Кодекса се запазва действието на разходопокривната система за социално осигуряване - средствата за

изплащане на пенсиите и другите осигурителни плащания се набират от осигурителните вноски на лицата реализиращи доходи от трудова дейност независимо от формата за упражняването ѝ (наети по трудов договор, по извънтрудови правоотношения, свободни професии, еднолични търговци и други) и се разпределят между правоимащите лица. По тези съображения законодателят в чл. 3 от КЗОО е въвел принципа на задължителност на осигуряването, за да гарантира изпълнението на чл. 51, ал. 1 от Конституцията. Включването на доходите на самонаетите лица е изпълнение на посочения текст от Конституцията и на принципа за солидарност на осигурените лица, за да може да се гарантира получаването на осигурителни плащания при настъпване на някои от осигурителните рискове - инвалидност, старост, временна неработоспособност и т. н. Обстоятелството, че тези лица не получават доходи по трудово правоотношение е без значение, в противен случай би се получило неравнопоставеност между лицата, които работят по трудово правоотношение и от които се удържат осигурителни вноски и самонаетите лица, което е нарушение на чл. 6, ал. 2 от Конституцията.

България е подписала и конвенции на МОТ, ратифицирани и обнародвани по определен от Конституцията ред и които съгласно чл. 5, ал. 4 от Конституцията са част от действащото право в страната. Съгласно чл. 2, т. 1 от Конвенция № 35 относно осигуровката старост (индустрия и др.) задължителната осигуровка старост се прилага освен за работници и служители и за свободните професии. България е ратифицирала и Европейската социална харта (ДВ, бр. 30 от 2000 г.), съгласно която страната се обвързва с прилагане на разпоредби от Европейския кодекс за социално осигуряване, които обхващат задължително осигуряване на всички лица реализиращи доходи от трудова дейност включително и на лицата със свободни професии.

На същото основание в съответствие с Конституцията е чл. 121 от КЗОО, който е част от системата за провеждане на държавното обществено осигуряване в България и за реализиране правото определено в чл. 51 от Конституцията. С Дял II от Кодекса в България се въвежда възможност за получаване на пенсия от капиталопокривна система - която се изчислява от натрупаните средства по лична осигурителна партида на лицето и се дава право за по-ранно пенсиониране на лица с първа и втора категория труд, както и право на допълнителна пенсия към пенсията получавана от задължителното държавно обществено осигуряване.

Задължението за пенсионерите да внасят осигурителни вноски, когато извършват трудова дейност е в съответствие с изискването на чл. 6, ал. 2 от Конституцията за равенството на гражданите пред закона.

Неоснователно се твърди в искането, че осигурителните вноски се превръщат в данък. Всички права дадени в Кодекса - за пенсия, парични обезщетения и помощи са лични и обвързани с внасянето на дължимите осигурителни вноски и осигурителния стаж, което е съществената разлика от данъчната система.

II. По отношение искането за чл. 6, ал. 2, 3 и 5 и чл. 9, ал. 4.

В чл. 6 не са определени различни размери на осигурителни вноски, а само разпределението им между работодателя и осигуреното лице. В разпоредбата са отразени изискванията на други закони, които предвиждат, че в определени случаи осигурителните вноски са изцяло за сметка на държавния бюджет - Закона за държавния служител, ЗОВС и ЗМВР. Разпределението на осигурителните вноски не влияе на индивидуалния коефициент на лицата. Във всички случаи индивидуалния коефициент се определя от осигурителния доход, върху който са внесени вноските независимо от източника на финансиране. При това положение индивидуалния коефициент на работниците и служителите се определя по един и същи начин с индивидуалния коефициент на офицерите и сержантите от МВР, кадровите военнослужещи и държавните служители. Възможността дадена в чл. 70, ал. 3 от КЗОО за избор на три последователни години от последните 15 години осигурителен стаж преди 1 януари 1997 година е социално справедлива, тъй като лицето може да избегне включване в базата за изчисляване на пенсията на осигурителен стаж, през който е имал нисък осигурителен доход.

III. По отношение искането за противоконституционност на чл. 28 от Кодекса за задължително обществено осигуряване.

Мотивите, че текста противоречи на Конституцията поради опасност от злоупотреба със средствата на държавното обществено осигуряване вложени в държавни ценни книжа са несъстоятелни и не могат да бъдат основание за обявяване на противоконституционността на разпоредбата. От друга страна държавните ценни книжа не са рискови инвестиции и Националният осигурителен институт се управлява на трипартитен принцип, което е гаранция че средствата от осигурителни вноски ще бъдат използвани по предназначение. Конституционния съд в много други свои решения е приел, че в тези случаи законодателя има право на решение с оглед на целесъобразността на нормативния акт.

IV. По отношение искането за чл. 68 и чл. 70 от КЗОО.

С посочените разпоредби не се нарушава международния пакт за икономически, социални и културни права, тъй като в него не са въведени изисквания за придобиване право на пенсия. Максималната възраст за пенсия за изслужено време и старост е 65 години и е определена в чл. 4 от Конвенции № 35 и 36 на МОТ относно осигуровката старост, които са ратифицирани от Република България. Изискването за необходим осигурителен стаж за пенсия е въпрос на законодателно решение и целесъобразност с оглед възможностите за финансиране държавното обществено осигуряване на разходите за пенсии и отчитане приноса на лицата в осигуровката. Следва да се има предвид, че по-продължителния осигурителен стаж влияе пряко върху размера на пенсията.

V. По отношение искането за чл. 74 от КЗОО.

Разпоредбата не е в нарушение на Конвенции № 37 и 38 на МОТ, тъй като касае право на пенсия за инвалидност на лица, които са участвали в осигуровката и следствие на това пенсиите им се определят от осигурителния доход върху които са внесени осигурителните вноски. За лицата, които не са участвали в осигуровката или нямат необходимия осигурителен стаж са предвидени социални пенсии за инвалидност в чл. 90 от Кодекса, пенсия за гражданска инвалидност - чл. 87 от Кодекса и пенсия за военна инвалидност - 85 от Кодекса. Освен това при настъпване на трудова злополука или професионална болест не се изисква осигурителен стаж за придобиване право на пенсия - чл. 78 от Кодекса.

VI. По отношение искането за противоконституционност на чл. 131 от КЗОО.

Чл. 131 не нарушава правата на лицата, за които се внасят осигурителни вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване, напротив в Глава 10 са дадени достатъчно гаранции за изплащането на пенсиите им - вписване в съда на пенсионните фондове, лицензирането им и надзора осъществяван от Държавната агенция за осигурителен надзор. Гаранции, че гражданите ще получат набраните средства по личните им партии има и в други разпоредби в Кодекса. В чл. 132 от Кодекса е предвиден държавен контрол върху тази дейност, а в Глава 13 е дадено възможност на лицето освен да получава пенсия и да изтегли еднократно набраните суми от професионалния или универсалния фонд - чл. 172 от КЗОО, както и да бъде отпусната пенсия на наследниците - 170 от КЗОО, които имат право да поискат и изплащане на останалата сума по личната партия

на починалото лице. При това положение чл. 131 от Кодекса не противоречи на текстове от Конституцията, още повече че и в случая става въпрос за разпоредба по отношение целесъобразното прилагане на нормативния акт.

С оглед на изложеното, моля да отхвърлите искането на народните представители за обявяване на противоконституционността на посочените разпоредби от Кодекса за задължително обществено осигуряване.

Иордан Христов